

Guillermo Díaz-Plaja: la ciutat oficialment heroica dels anys 40.

Carlos Barral: una visió igualment tètrica de Girona des del pol ideològic oposat.

L'estampa de la ciutat heroica ressuscita en una prosa de Guillermo Díaz-Plaja publicada l'any 1950:

"Pétreo, enhiesta, vertical. Así se tiene, se sostiene, rígida en su gesto, ya paralítico, pero todavía heroico. Como un viejo soldado. (...) La ciudad está todavía en pie, ahora, recogiendo su última energía para mantener su gesto altivo; empinada sobre sí misma, agónica, consciente de su grandeza, contempla — Narciso heroico de tres espejos — el rostro lleno de tan nobles y viejas heridas".

Díaz-Plaja insisteix en aquesta imatge en un article de 1951:

"Se yergue sobre su propia herida y muestra, al viajero impresionado, su noble ademán militar y mutilado".

Però troba, sobretot, una ocasió d'or per proclamar-la: el discurs commemoratiu del 150è aniversari dels setges, pronunciat en l'acte acadèmic-polític celebrat a l'església de Sant Domènec l'any 1958. Allà hi retrobem reproduïts els textos esmentats. És, veritablement, un moment privilegiat per fer ressorgir els mites i entroncar-los amb la realitat política. Així, en el discurs d'aquell mateix dia, l'alcalde Pere Ordís diu que *"el reciente esfuerzo de nuestra espléndida revolución ha afilado de nuevo nuestra mellada audacia y nos ha devuelto a la plena comprensión, a la justa estimación de los actos heroicos"*.

En la mateixa línia escriu sobre Girona, en aquella època, José Francès, secretari perpetu de la Real Academia de Bellas Artes:

"Alguna vez he pensado que se reencarna en ella y en sus habitantes fieles el alma de una viuda de guerrero indomable o de una madre de clérigo pío".

Gairebé idèntica és la visió de Girona que dóna Lope Mateo, en un article de 1959 que mereix els beneplàcits oficials:

"Mitad religiosa, mitad militar, como aquellos hombres mitad monjes mitad soldados de nuestra Reconquista".

La commemoració dels setges havia de culminar aquell any amb una intervenció del famós *charlista* Federico García Sanchiz. Arribat a Girona, l'acadèmic sofreix un infart i no pot parlar, però un article posterior ens indica que el to de la seva *charla* hauria estat el mateix:

"Toda Gerona en torno a su dormido bosque iba a vibrar como si sus ramas despertasen con una cólera vindicatoria. Tierra donde los mártires de Cristo fueron luego héroes entre los hombres y donde los héroes humanos ascendieron a mártires. San Narciso y don Mariano Álvarez de Castro hubieran vivido ese ejemplo sin par".

Fins a quin punt tota aquesta parafernàlia, barreja de militarisme i de religió, tenia relació directa amb la realitat? És curiós, però en aquest punt els extrems es toquen. D'una banda, els màxims cantors de Girona diuen, com Lope Mateo, que en la ciutat *"lo que no tiene una impronta religiosa la tiene militar"*. De l'altra, Carlos Barral, que des del pol ideològic oposat fa — a les seves Memòries — la dissecció més dura de la Girona de l'època, afirma literalment que la ciutat *"parecía totalmente a merced de los curas y los militares"*. De grat o per força, els civils romanien amagats.

Mala entrada, pitjor sortida

Molts d'aquests escriptors que parlen de Girona durant els anys quaranta i cinquanta han arribat a la ciutat com a conseqüència de la guerra. Alguns ho confessen explícitament, com José A. de Revilla: *"El curso insospechado de la vida me trajo a esta ciudad cuando la guerra agonizaba en la suerte victoriosa de nuestras Armas"*. O com Rafael Manzano: *"La guerra, como un viento militar, a Gerona / mi rara planta trajo, humilde y peregrina"*.

Molts expliquen l'angoixa de l'arribada a Girona i de la freda rebuda que hi van trobar. Així, A. Daroca de Val, l'any 1944:

"Gerona me recibió indiferente. Su indiferencia me recordó esas casonas antiguas que no se commueven por la llegada de un huésped. Pensé que su quietud podía ser como un gesto de gala altiva desprendida del regazo señero de sus viejas piedras".

Igualment, José A. de Revilla, l'any 1947, explica així les primeres sensacions de la seva vinguda:

Mala entrada de Girona: l'estació del tren, en una aquarel·la de Joan Riu.

“Una reconditez tan hundida y tan apacible que evoca inmediatamente el concepto de lejanía, de triste y desagradable lejanía (...). La impresión instintiva de lejanía me llenaba de incertidumbre el corazón”.

En això coincideix amb Carlos Barral i amb la seva exclamació quan s'assabenta que haurà de complir els sis mesos d'oficial a la ciutat:

“¡Gerona! El rincón del país que podía parecerme menos sugestivo, menos atrayente”.

Al cap dels sis mesos, Barral no ha canviat el seu criteri sobre Girona:

“La ciudad, piensa uno leyendo a Pla, debe tener efectivamente su encanto, pero yo la recuerdo sin afecto y sin asomo de nostalgia”.

A Revilla, en canvi, li passa exactament el contrari. La mala entrada, com en el refrany, se li converteix, amb el temps, en pitjor sortida:

“Invisiblemente, uno se va atando a estas mil menudencias de la vida gerundense (...). Llega un instante en que los primeros denuestos dejan paso a la indiferente expectación. Más tarde, hace acto de presencia el apego cariñoso, el no poder marcharse, un profundo afecto que no se sabe dónde, cómo ni cuándo nació...”

És el mateix cas d'un altre passavolant, Manuel Guijarro, que escriu així l'any 1958:

“A la ciudad se llega por distintos caminos (...). Uno, que un día cualquiera tendrá que marcharse de la ciudad, no quisiera que ese día llegara nunca”.

José Antonio Pastor parla també, l'any 1956, de *“la cordialidad difícil pero segura y la amistad auténtica que puede arraigarle a uno a esta tierra”*. Hi ha també qui s'hi troba bé des del primer dia. És el cas de Pedro M. Rodrigo, l'any 1946: *“El que viene a Gerona, aunque el punto de su procedencia sea lo más remoto o lejano de nuestro país, nunca se siente forastero”*. Però aquesta és l'excepció que confirma la regla, la situació singular enmig de la tònica general.

Miterrand, a casa d'Álvarez de Castro

L'acció d'una circulació que a mitjan juliol van sofrir al Baix Empordà el fill i les nétes de François Mitterrand va posar dramàticament de manifest el contrasentit del nom que encara porta —herència del franquisme— l'antiga Residència de la Seguretat Social de Girona. Feia mal d'orelles escoltar per la ràdio que el President de França, desplaçat expressament des del seu país per tal de veure els familiars ferits, havia vingut a parar a un Hospital anomenat *General Álvarez de Castro* en memòria d'un dels més furibunds antifrancesos que recorda la història de la península.

Tal com vaig dir fa temps en un altre paper, no cal pas haver-se cregut al peu de la lletra *La locura de Álvarez de Castro* de Prudenci Bertrana i Diego